

Analyse | kraka

1. december 2022

Grundskolen: Piger med ikke-vestlig efterkommerbaggrund indhenter etnisk danske drenge

Af Thomas Wilken og Anders Gotfredsen

Karakterforskellen mellem drenge med dansk baggrund og piger med ikke-vestlig efterkommerbaggrund er gradvist blevet mindre over de seneste år. Dette har nu ført til, at de to grupper i 2022 for første gang opnår samme gennemsnitlige standpunktskarakterer i 9. klasse. Dette skriver sig ind i den nuværende udvikling, hvor forskellen mellem kønnene forøges.

- I 2022 opnår piger med ikke-vestlig efterkommerbaggrund for første gang lige så høje karakterer som drenge med dansk oprindelse, når man ser på standpunktskaraktererne i 9. klasse.
- For karaktererne til de afsluttende prøver i 9. klasse går udviklingen i samme retning.
- Dette sker i kølvandet på en længere periode, hvor pigerne gradvist er trukket fra drengene på tværs af herkomst.
- Selvom udviklingen er positiv for pigerne, kan den have store konsekvenser for drengenes fremtidige uddannelses- og karrieremuligheder. Udviklingen må derfor gøre køn til en endnu vigtigere dagsorden for aktører i og omkring grundskolen.

Kontakt

Økonom
Thomas Wilken
Tlf. 2889 7123
E-mail taw@kraka.dk

Deloitte

Kraka er finansieret af Realdania, Deloitte og en række øvrige bidragsydere. Se kraka.dk

Efterkommerpiger indhenter danske drenge i standpunkt

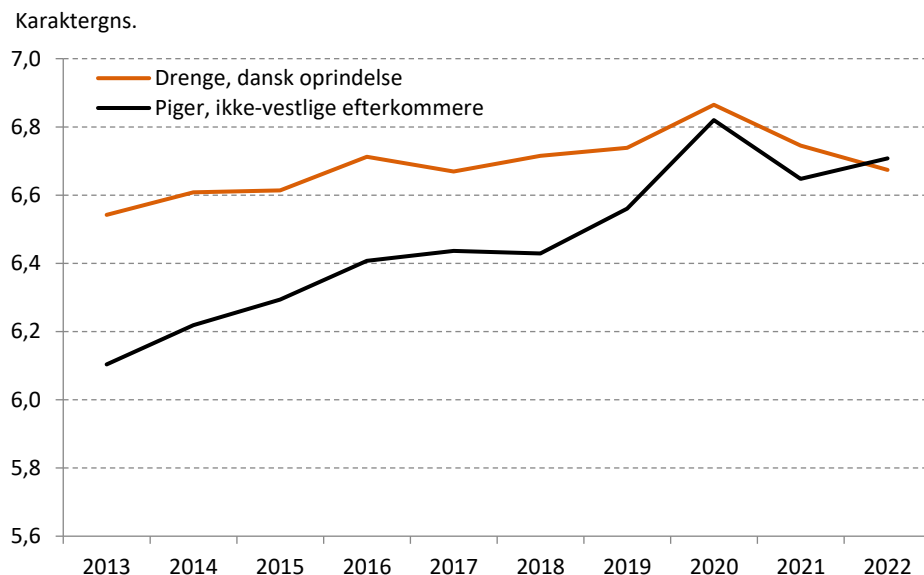
Udviklingen var allerede i gang før corona

1. Sammenfatning

Historisk set opnår elever med efterkommerbaggrund i gennemsnit lavere karakterer i grundskolen end elever med dansk oprindelse. Det gælder i særlig grad for efterkommere fra ikke-vestlige lande. Afstanden til eleverne med dansk oprindelse er imidlertid blevet mindre med årene, og i 2022 kan vi for første gang se, at efterkommerpiger med ikke-vestlig baggrund opnår lige så høje gennemsnitlige standpunktskarakterer i 9. klasse som drenge med dansk oprindelse, jf. figur 1.

Tallene i 2020-2022 skal tolkes med varsomhed, idet corona-pandemien kan have påvirket karakterafgivelsen. Men udviklingen i standpunktskaraktererne har været i gang i en længere årrække. Forskellen mellem ikke-vestlige efterkommerpiger og drenge med dansk oprindelse faldt således fra 0,44 karakterpoint i 2013 til 0,18 karakterpoint i 2019, der er det sidste år inden corona-pandemien.

Figur 1 Gennemsnitlige standpunktskarakterer i 9. klasse for drenge med dansk oprindelse og piger med ikke-vestlig efterkommerbaggrund 2013-2022

Anm.: Figuren omfatter de sidste standpunktskarakterer i grundskolens obligatoriske fag i 9. klasse. Populationen uddybes i metodebilaget.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

Kønsforskel stigende på tværs af herkomst

Udviklingen skyldes først og fremmest, at forskellen i standpunktskarakterer på tværs af køn har været stigende i begge herkomstgrupper, mens forskellen på tværs af herkomst er blevet mindre over de seneste år.

Prøvekarakterer mere påvirkede af corona

Vi ser en lignende tendens i karaktererne til afgangsprøven i 9. klasse, hvor pigerne trækker fra drengene på tværs af herkomst. Man skal dog være mere varsom, når man ser på prøvekaraktererne. Det skyldes, at mange af prøverne blev omlagt i 2020-2022 som følge af corona-pandemien.

Udviklingen er problematisk for drengene

Den stigende karakterkløft mellem drenge og piger kan have store konsekvenser, i det omfang at karakterer afspejler en læringsgevinst. Hvis drengene ikke udfylder deres faglige potentiale i grundskolen, kan det blive sværere for dem at konkurrere med pigerne, når de kommer længere i uddannelsessystemet og ud på arbejdsmarkedet. Dette kan føre til store omkostninger for både samfundet og individet. Selvom udviklingen er positiv for pigerne

med efterkommerbaggrund, bør den stigende kønsforskel give anledning til, at aktører i og omkring grundskolen sætter køn endnu højere på dagsordenen.

2. Ikke-vestlige efterkommerpiger indhenter danske drenge

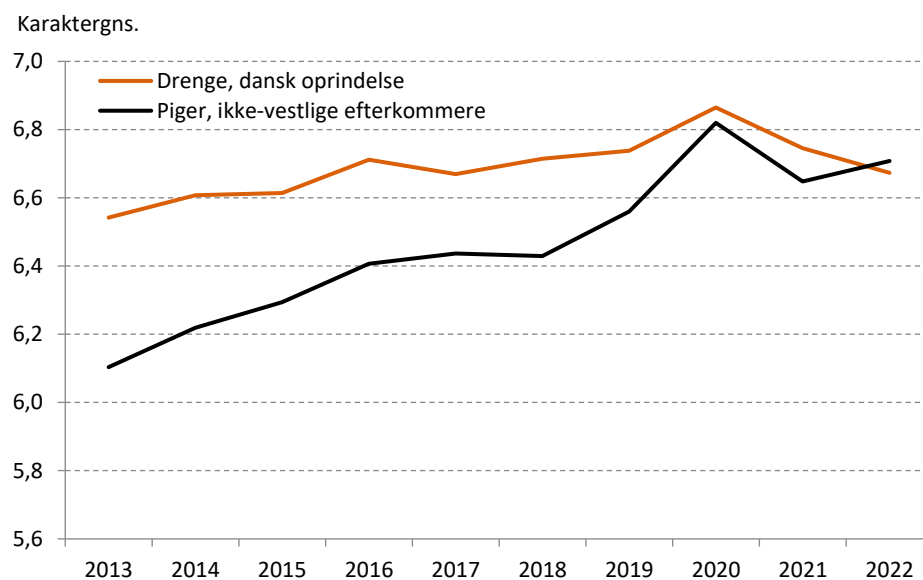
Efterkommerpiger indhenter danske drenge

Piger med ikke-vestlig efterkommerbaggrund har i 2022 for første gang opnået samme gennemsnitlige standpunktskarakterer i 9. klasse som etnisk danske drenge. Det viser nye tal fra Børne- og Undervisningsministeriet.¹

Forskellen har været faldende i flere år

I 2013 fik drengene med dansk oprindelse i gennemsnit 0,44 karakterpoint højere karakterer end pigerne med ikke-vestlige efterkommerbaggrund. Denne forskel er nu vendt, så de to grupper i gennemsnit opnår samme standpunktskarakter i 9. klasse. Det fremgår af figur 2. Det fremgår også, at begge gruppers gennemsnitlige standpunktskarakterer har været stigende over perioden, men det er ikke nødvendigvis udtryk for, at eleverne er blevet dygtigere, da der kan være tale om karakterglidning (karakterinflation).

Figur 2 Gennemsnitlige standpunktskarakterer i 9. klasse for drenge med dansk oprindelse og piger med ikke-vestlig efterkommerbaggrund 2013-2022

Anm.: Figuren omfatter de sidste standpunktskarakterer i grundskolens obligatoriske fag i 9. klasse. Populationen uddybes i metodebilaget.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

Kønsforskel stiger, mens herkomst-forskel falder

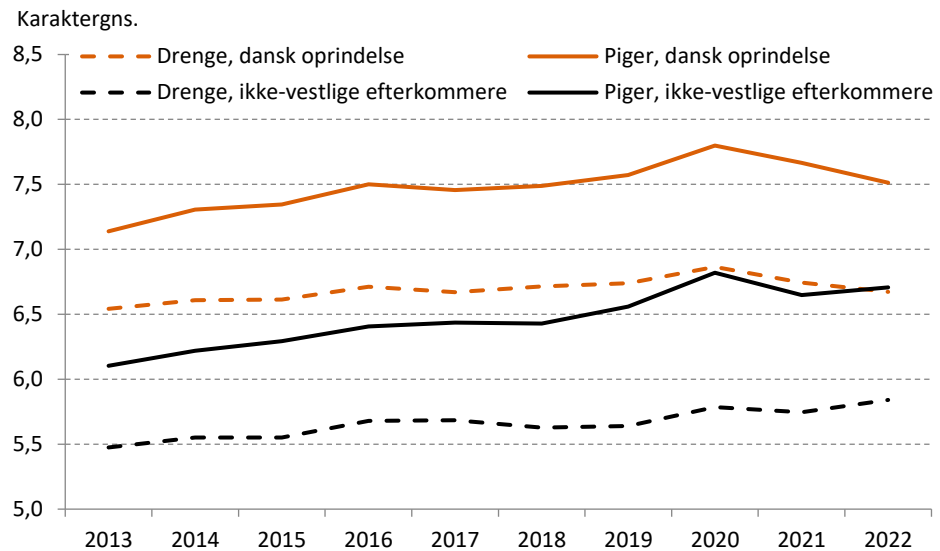
Udviklingen er udtryk for, at forskellen på tværs af herkomst er blevet mindre over tid, mens forskellen på tværs af køn er blevet større. En mulig forklaring på den faldende karakterforskel på tværs af herkomst er såkaldte sammensætningseffekter, hvor gruppen af ikke-vestlige efterkommere ændrer sig over tid (fx hvis efterkommere fra et bestemt land bliver mere eller mindre repræsenteret). Dette har ikke været muligt at undersøge på baggrund af den data, der ligger bag denne analyse.

¹ I en tidligere analyse har Kraka analyseret forskellen på elevernes standpunktskarakterer ved at inddrage elever med efterkommerbaggrund. Se følgende link: <https://kraka.dk/analyse/grundskolen-piger-med-efterkommerbaggrund-indhenter-etnisk-danske-drenge>

Markant kønsforskel på tværs af herkomst

På figur 3 ses de gennemsnitlige standpunktskarakterer på tværs af køn og herkomst. Figuren viser, at der er en betydelig forskel mellem piger og drenge, både blandt elever med dansk oprindelse og elever med ikke-vestlig efterkommerbaggrund. Det ses også, at kønsforskellen er steget over tid for begge herkomstgrupper.

Figur 3 Gennemsnitlige standpunktskarakterer på tværs af køn og herkomst (ikke-vestlige) 2013-2022

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

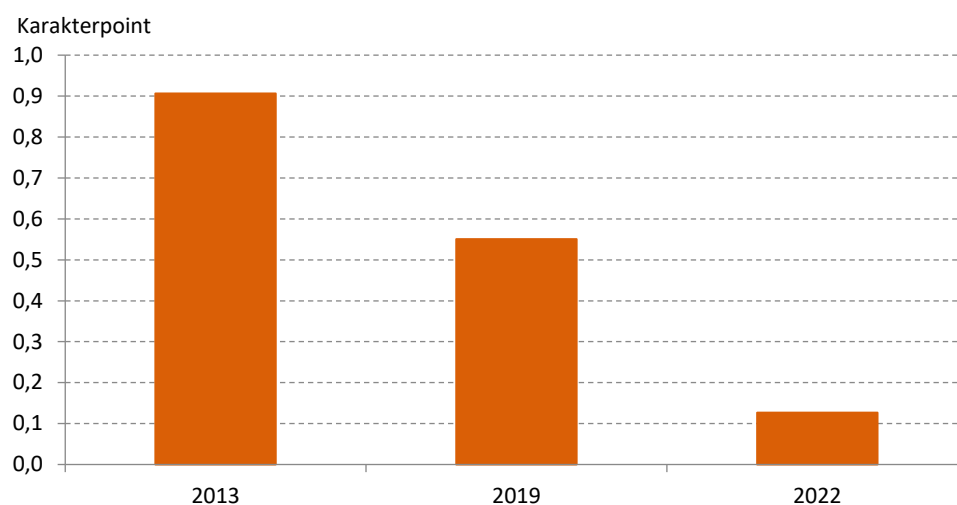
Corona kan have påvirket tallene

Karaktererne i de seneste tre skoleår er afgivet under covid-19 pandemien. Hjemsendelsen af elever i landets skoler kan have påvirket eleverne forskelligt på tværs af køn og herkomst, og derfor skal man være varsom med at sammenligne karaktererne afgivet i 2020, 21 og 22 med karaktererne afgivet inden. Se også boks 1, hvor forskellene sammenlignet med tidligere år er beskrevet.

Prøvekaraktererne viser samme billede som standpunkt

Til de afsluttende prøver i 9. klasse er forskellen mellem de ikke-vestlige efterkommerpiger og drenge med dansk baggrund også blevet mindre over tid. I 2013 var forskellen således ca. 0,9 karakterpoint, mens forskellen kun var ca. 0,6 i 2019, jf. figur 4. Vi ser altså en lignende udvikling i prøvekaraktererne som i standpunktskaraktererne.

Figur 4 Forskel i prøvekarakterer i 9. klasse mellem drenge med dansk oprindelse og piger med ikke-vestlige efterkommerbaggrund for årene 2013, 2019 og 2022

Anm.: En positiv karakterforskel betyder her, at drenge med dansk oprindelse får bedre karakterer end piger med efterkommerbaggrund. Prøvekaraktererne skal tolkes særligt varsomt efter 2019 som følge af prøveomlægninger under corona-pandemien.

Kilde: Uddannelsesstatistik.dk

Efterkommerpiger haler ind på danske drenge

Forskellen mellem de to grupper er faldet yderligere i perioden mellem 2019 og 2022, som det fremgår af figur 4, men man skal være særligt varsomt med at sammenligne prøvekaraktererne efter 2019, da prøverne ikke blev afholdt på normal vis under corona-pandemien i 2020-2022, jf. boks 1. Visse prøver blev fx erstattet med ophøjede standpunktskarakterer.

Karakterforskelle drives ikke af socioøkonomi

Udviklingen i karakterforskellene mellem kønnene kan være drevet af en række forskellige forhold, som kulturelle ændringer, lærersammensætning mv. Men udviklingen i karakterforskelle er næppe er drevet af ændringer i socioøkonomiske forhold, da sådanne ændringer må forventes at påvirke piger og drenge ens.

Udviklingen er ikke entydigt negativ ...

De stigende karakterforskelle mellem drenge og piger er ikke entydigt negative. Begge køn har fået højere standpunkts- og prøvekarakterer siden 2013. Det er positivt, såfremt stigende karakterer er udtryk for en læringsgevinst frem for karakterglidning.

... men kan give problemer for drengene ...

Den stigende uddannelseskluft mellem drenge og piger kan dog være problematisk for drengene. Det har fx store konsekvenser for drengenes uddannelsesmuligheder og karriere, om de opnår deres potentiale i grundskolen. Derfor kan det være en uheldig udvikling for drengene, hvis pigerne stikker af på karakterer.

... og muligvis være en hindring for begge køn

Det kan potentielt også give udfordringer for begge køn, hvis forskellen mellem kønnene bliver for udtalt. Bliver der for fx for stor forskel i, hvor veluddannede drenge og piger bliver, kan det være medføre at færre både drenge og piger finder sig en partner senere i livet.² Det er på den baggrund vigtigt at belyse, hvorfor køn bliver en fortsat vigtigere skillelinje i karaktergivningen.

Vigtigt med politisk fokus på ekspertgruppens resultater

I sommeren 2022 nedsatte Børne- og Undervisningsministeriet en ekspertgruppe, der bl.a. skal undersøge, hvordan man mindsker betydningen af køn i grundskolen. Vores analyse

² Se fx [RFF-NYT-Faerre-danskere-finder-sig-en-partner_april-2022.pdf \(rockwoolfonden.dk\)](#)

understreger vigtigheden af, at politikerne har fokus på de anbefalinger, som ekspertudvalget forelægger i foråret 2023.

Boks 1 Coronakrisens betydning for standpunkts- og prøvekaraktererne 2020-2022

Tildelingen af karakterer i årgangene 2020, 2021 og 2022 er sket under forskellige forudsætninger sammenlignet med tidligere årgange. Det skyldes fx:

Omlægning af prøver

- I 2020 blev alle afsluttende prøver i 9. klasse aflyst, og de sidste standpunktskarakterer blev derfor opløftet til prøvekarakterer.
- I 2021 blev alle afsluttende prøver i 9. klasse aflyst på nær mundtlig og skriftlig dansk, mundtlig engelsk og skriftlig matematik. Til resten af prøverne blev standpunktskarakteren opløftet. Standpunktskarakteren blev også opløftet i de afholdte prøver i det tilfælde, at eleven opnåede en højere karakter i standpunkt end til prøven. Til de mundtlige prøver var der mulighed for lokalt at se bort fra visse dele af undervisningen ifm. udarbejdelse af de mundtlige eksamensspørgsmål.
- I 2022 blev den afsluttende bundne fællesprøve i biologi, geografi og fysik/kemi i 9. klasse aflyst. Det samme gjorde alle udtræksprøver. Eleverne fik i stedet opløftet deres standpunktskarakter i disse fag. Ligesom i 2021 blev standpunktskarakteren også opløftet i de resterende fag, hvis eleven opnåede en højere karakter i standpunkt end til prøven.

Forskel i læring

- Eleverne har i perioder modtaget undervisning i hjemmet. For elever med bogligt svage forældre kan dette have været en særlig ulempe.
- I 2020 vidste eleverne, at de kun ville blive tildelt standpunktskarakterer, og at nogle af disse både ville tælle som standpunkts- og prøvekarakter. I 2021-2022 gjorde det samme sig gældende på nær i de afholdte prøver som beskrevet ovenfor. Derfor kan der have været et incitament til at forsøge at opnå en ekstra høj standpunktskarakter sammenlignet med tidligere år.

Forskel i lærernes vurdering af elever

- Folkeskolelærerne har vidst, at de i 2020 og til dels i 2021 og 2022 kun har skullet uddele en standpunktskarakter. Nogle lærere kan derfor have revurderet kravene til at opnå en given karakter.
- I 2020 havde lærerne længere tid til at vurdere den enkelte elev førend den afsluttende standpunktskarakter skulle tildeles. Det skyldes, at lærernes tildeling af de afsluttende standpunktskarakterer blev rykket til kort før sommerferien.

Alle disse forhold medvirker til, at standpunkts- og prøvekaraktererne ikke nødvendigvis kan sammenlignes med tidligere år. Man skal i særlig grad være varsom med at sammenligne prøvekaraktererne på tværs af tid, mens standpunktskaraktererne bedre kan sammenlignes.

Metodebilag

Analysen er baseret på data fra Børne- og Undervisningsministeriets database for uddannelsesdata, www.uddannelsesstatistik.dk. Her offentliggøres bl.a. årligt statistik over prøve- og standpunktskarakterer for grundskolens 8.-10. klasse fordelt på demografiske grupper. Databasen indeholder karakterer for alle årgange 9. klasseelever fra årgang 2012/2013 til årgang 2020/2022. Data til denne analyse er udtrukket 15. november 2022.

Population

I analysen har vi afgrænset populationen til alle 9. klasseelever, der som minimum har opnået karakterer i fire bundne prøvofag. Dette sorterer kun få elever fra og påvirker ikke konklusionerne nævneværdigt.

Klasse- og institutionstyper følger Styrelsen for IT og Lærings definition i deres offentliggørelse af karaktergennemsnit for de afsluttende prøver i grundskolen via uddannelsesstatistik.dk. Dette omfatter elever fra: Folkeskoler, kommunale ungdomsskoler, specialskoler for børn, dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, friskoler og private grundskoler, efterskoler, efterskoler med samlet særligt tilbud, frie fagskoler og specialskoler for voksne.

For disse institutioner omfattes følgende klassetyper: Klasser for ældre tosprogede elever, kommunal ungdomsskole, heltidsundervisning, modtagelsesklasser, normalklasser – fuldt årgangsdelte, normalklasser – ikke fuldt årgangsdelte.

Karakterer

Karaktergennemsnittet i standpunktskaraktererne dækker de afsluttende standpunktskarakterer i de obligatoriske fag i 9. klasse. Karaktergennemsnittet i prøvekaraktererne dækker karaktererne fra de bundne prøver og prøver, der er blevet udtrukket.

Karaktergennemsnittene er dannet ud fra de fag, der var obligatoriske fag i 9. klasse og fag, der var bundne eller kunne udtrækkes i hvert enkelt år. I løbet af den betragtede periode er der i nogle fag sket ændringer i prøveformer og procedure for karaktergivning. Fx omlægges den bundne prøve i praktisk/mundtlig fysik/kemi fra og med skoleåret 16/17 til en fællesprøve i biologi, geografi og fysik/kemi, mens der ikke blev givet standpunktskarakterer i idræt før skoleåret 14/15. Vi har undersøgt gennemsnit for prøve- og standpunktskarakterer, hvor alle fag, der er ændret, er udeladt. Dette påvirker ikke konklusionerne nævneværdigt.

For den enkelte elev beregnes karaktergennemsnittet som et simpelt gennemsnit af elevens karakterer i hver disciplin. På tværs af flere elever beregnes det samlede gennemsnit som et gennemsnit af elevernes gennemsnit. Dette medfører, at hver elev vægter med det samme i beregningen, uanset hvor mange karakterer han eller hun har fået.

Definitioner af herkomst og køn

Definitionen af herkomst følger Danmarks statistiks definition:

- *Indvandrere*: En indvandrer er født i udlandet, og ingen af forældrene har dansk statsborgerskab eller er født i Danmark.
- *Efterkommer*: En efterkommer er født i Danmark, og ingen af forældrene har både dansk statsborgerskab og er født i Danmark.
- *Dansk oprindelse*: En person med dansk oprindelse har uanset fødested mindst én forælder, der både er dansk statsborger og er født i Danmark.

Definitionen af køn følger definitionen i cpr-registret.